

İsrail Devleti'nin İlanından Önce David Ben-Gurion'un Filistin'i Yahudileştirme Politikası

David Ben-Gurion's Jewishization Policy of Palestine Before the Proclamation of Israeli State

Halil Erdemir*

Özet

Ben-Gurion'e göre Yahudiler çıkarlarını en iyi şekilde ancak Türk müesseselerinde etkin bir dil, engin bir kültür, hukukî ve siyasî bir alt yapıya sahip oldukları takdirde gerektiği gibi savunabilecek ve koruyabileceklerdir. İstanbul Üniversitesi'nde Hukuk okumasının sebebi bu amaç içindir. Filistin'de otonom bir Yahudi toplumu için Yahudi nüfus artışı sağlanmalı böylece ekonomik, idarî ve soysal alanlarda nüfuzları artırılmalıdır. Ben-Gurion göçmen Yahudilerin Osmanlı vatandaşlığına geçmelerini desteklemekte ve siyasî amaçları için gerekli görmektedir. I. Dünya savaşı süresince Osmanlı'nın yanında ya da karşısında olma fikrinde gelişmelere göre değişiklikler yaşamıştır. Savaşın başında Almanya'yı desteklerken sonuna doğru İngiltere taraftarı olabilmıştır. İngiltere'nin mandaterliği süresince de İngiliz politikalarıyla mücadele etmiştir. Bu makale David Ben-Gurion'un İsrail Devleti'nin kurulmasından önce Filistin'in nasıl Yahudi yurdu yapılmasıyla ilgili görüş ve fikirlerini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, David Ben Gurion, Yahudiler, Uluslararası Göç, Jeopolitik.

Abstract

Ben Gurion argued that legal and official status can be paved the way to the Jewish autonomy in Palestine and its area. This can be achieved by the increase of Jewish population which would improve to defend the rights and legal status of Jewish desires within the Ottoman State. He believed that the Jewish interests only be saved and protected within the Turkish institutions by skilled and knowledgeable Jews who are competent of Turkish language, culture, law and politics. Ben Gurion studied law in Istanbul University in order to materialize what he was arguing and defending for the Jewish nation. Ben Gurion encouraged and regarded absolutely necessary to obtain Ottoman passports for those foreign Jewish nationals who migrated to Palestine. He changed his support of Osmanlis' war effort depending on changing circumstances during the WWI. At the beginning of the War he was supporting Germany and the Ottoman State whereas Great Britain and its allies towards the end. The paper concentrated on David Ben-Gurion's ideas and arguments on how to Jewishization of Palestine before the proclamation of the Israeli State.

Keywords: Palestine Question, David Ben Gurion, Jews, International Migration, Jeopolitics.

* Yrd. Doç. Dr. Celal Bayar Üniversitesi, e-mail: halil_erdemir@hotmail.com

gost

Akademik
Bakış

175

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

Giriş

1897 yılında ilk Siyonist Kongresi'nin İsviçre'nin Basel şehrinde toplanmasıyla Yahudi Devleti'nin kuruluş çalışmaları Theodore Herzl'in önderliğinde başladı. İnançları gereği tanrıları tarafından 'vadedilmiş topraklar' olarak kabul ettikleri 'Filistin'i, Osmanlı Devleti'ne karşı I. Dünya Savaşı'nda mücadele eden İngiltere de *Balfour Deklarasyonu* ile bir vaatte bulunmuştur.¹ Bu, Filistin'ne sahip olmayan bir devletin, İngiltere'nin, Filistin'de yeterli nüfus ve nüfuza sahip olmayan bir cemaate resmî olarak bir vaadiydi. I. Dünya Savaşı'nın galiplerinden olan İngiltere Filistin'in *Milletler Cemiyeti*'nin de onaylamasıyla bölge üzerindeki mandaterliği tescil edilmiş oldu. Yahudiler, tarihi ve hissi bağlantılarını, hayallerle gerçekleri bağdaştırmayı başardılar. *Shoah* olarak adlandırılan Nazi katliamı, *Pogrom* olarak Doğu Avrupa'da gündeme çıkan Yahudi karşıtlığı neticesinde dünyanın değişik ülkelerindeki zayıf ve çaresiz Yahudilerin umut kapısı olarak Filistin hedef gösterilmiştir. İdealistler buldukları ülkelerde önderlik ederek toplumlarını yönlendirirken; sıradan, zayıf ve fakir Yahudiler Filistin'e gönderildiler. Hızla gerçekleştirilen göçler zamanla Filistin'deki Yahudi nüfusunu arttırdı. Mevcut Yahudilerin yanında yeni gelenlerin de ülkede kalabilmeleri için ekonomik, dinî ve siyasî pek çok yola başvurulup kurum ve kuruluşlar oluşturuldu.

Yahudilerin Siyon hedeflerinin gerçekleştirilmesi için kurulan örgütlerden olan *Yishuv*ların lideri olarak ortaya çıkan David Ben Gurion, Chaim Weizmann ve Theodore Herzl ile birlikte Yahudi Devleti'nin kuruluşunu hazırlayan ve ilan eden önemli troykanın bir ayağını oluşturur. İsrail ordusunun kurucusudur. Sosyalizm ve Siyonizm konusunda etkili ve ateşli bir çalışan olmuştur. *Histadrut*'un (İşçi Federasyonu) Genel Sekreteri olarak 1921-1935 arasında görev yapmıştır. 1935'de Başkanı olduğu *Yahudi Ajansı*'ndaki görevi 1948'e kadar devam etmiştir. 1948'den 1963 yılına kadar iki yıllık bir aranın haricinde kesintisiz Başbakanlık yapmıştır. Yabancı dillere meraklı olup Yidiş'in yanında İbranice, Türkçe, İngilizce, Rusça, Fransızca, Almanca, İspanyolca ve eski Yunanca bilmektedir. Araplarla beraber yaşamasına ve normal şartlarda Arapça ile İbranice'nin akraba dil olmasına rağmen Arapça öğrenmemesi ise ilginçtir. Belki bu, Arapları Filistin'de ve değer olarak yok saymayla bağlantılıdır. Ben Gurion Yahudilere göre 'mükemmel bir lider, Yahudilerin kurtarıcısı ve atası' olarak çalışkan ve şefkatlidir. Araplar ise onu, 'acımasız, gaddar ve duygusuz, ırkçı ve katil' olarak nitelendirmektedir.

Ben Gurion'un siyonizmdeki tarihî önderliğinin değerlendirilmesi, onun siyonist fikir ve düşünce akımını başarıyla uygulayan kişi olmasıdır. Herzl ve Weizmann ideoloji ve başlangıç olarak ne kadar önemli ise, Ben Gurion'un siyonizmin uygulayıcısı ve hayat vericisi olarak yeri yadsınamaz bir gerçektir. Diğer teori ileri süren liderlere göre Ben Gurion'un yeri ve önemi onun iyi bir uygulayıcı ve ideallerini gerçekleştiren bir realist olmasıdır. Ben Gurion'un bu yönlerini göster-

1 Yahudilerin hayalleri, idealleri ve fikirleriyle ilgili dinî ve sosyolojik alt yapılarının tartışıldığı bir çalışma için bkz: Mustafa İslamoğlu, *Yahudileşme Temayülü*, Denge Yayınları, İstanbul 1995, s.356.

mesi bakımından 1953'te Başbakanlığı bırakıp 2 yıl *Sdi Boker*'de sade bir Yahudi olarak yaşaması ilginçtir. Onun için bu hareketi alt seviyedeki sıradan Yahudilere yönetici başbakan olan bir Yahudinin işini ve mevkisini bırakarak 'nasıl bir Yahudi olunur ve Yahudi neler yapmalıdır' örneğini göstermesi Ben Gurion'un örnek bir lider ve Yahudi olduğunun açık bir ifadesi olmalıdır. Ben Gurion'un idealist olarak yazdığı dönem 1933'e kadar devam etmektedir. Bu tarihten sonra İngiltere'nin Filistin politikalarına karşı kendi ideallerini gerçekleştirmek için faaliyetlerde bulunmuştur.

Kudüs ve çevresi Yahudiler ve Yahudilik için dinî ve millî özelliğe sahip bir yerdir.² Hemen her Yahudinin ziyaret ederek hacı olmak, mümkünse yerleşmek istediği bu şehir tarihte pek çok mücadeleye sahne olmuştur.³ Bölge sadece dinî açıdan önemli olmakla kalmayıp geçmişten günümüze önemli ticaret merkezleriyle bağlantısı nedeniyle çatışma alanlarından olmuştur.⁴ İsrail'in ilk Başbakanı olan David Ben Gurion'un Filistin'i Yahudileştirmek için çalışmaları da Yahudilerin burası için ne kadar çalıştıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Bu çalışmada Filistin için Yahudilerin nasıl çalıştıkları, Osmanlı Devleti'nin politikaları ve bu politikalara David Ben Gurion'un nasıl bir tepki verdiği incelenmektedir.

David Ben Gurion'un Filistin'i Yahudileştirme Politikasının Oluşum Süreci

David Ben Gurion, Yahudilerin dinî, kültürel ve sosyolojik bakımdan yüzyılların birikimini üzerinde taşıyan bir Yahudi ailesinin çocuğudur.⁵ Theodore Herzl'den önce Yahudilerin Filistin'e göçmelerini teşvik edip çalışmalarda bulunan *Hovevei Zion* (Siyon Aşıkları (Dostları veya Sevenleri olarak da çevirilmektedir)) örgütünün hukukçu lideri olan *Avigdor-Scheindel* Grün çiftinin oğludur. Ben-Gurion'un yetiştiği çevre ve içinde yaşadığı toplum onun iyi bir *sosyalist* ve *Siyonist* olmasındaki önemli sebeplerdendir. Doğu Avrupa'da Yahudilere uygulanan kötü muameleler (*pogroms*) ve Yahudi karşıtı (*anti-semitist*) yaklaşımlar, siyonist olarak idealleri ve babasının işi nedeniyle "Eretz Yisrael" olarak adlandıkları Filistin'e 1906'da göç etmiştir. Henüz 14 yaşında iken *Ezra Gençlik Hareketi* adında bir örgüt kurmuştur. Daha sonra *Poalei Zion* (Siyonist Çalışanları) adındaki örgüte 17 yaşında katılmış ve 1905-1906 arasında iki defa tutuklanmıştır. Ben Gurion 20 yaşına geldiğinde *Peta'h Tikva* ve *Rishon le-Zion*'da oluşturulmuş tarım alanlarında çalışmıştır. 1909 yılında *HaShomer* adındaki Yahudi tarım toplumlarının güvenliğini sağlayan birliğe

2 Bernard Lewis, *Ortadoğu*, (tercüme eden Selen Y. Gökay), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2009, s.40; Yahudilik ile ilgili İslamiyetin bakış açısı için bkz: Abdullah Aydemir, *Tefsirda İsrailiyyat*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.

3 Halil Erdemir & Hatice P. Erdemir, *History Studies, Ortadoğu Özel Sayısı / Middle East Special Issue* "Kudüs'te Yahudi İsyanı ve Yahudiler", Samsun 2010, ss.117-136.

4 Halil İnalçık, *The Middle East and the Balkans under the Ottoman Empire*, Indiana University Turkish Studies, Bloomington 1993, s.309.

5 David Ben Gurion (Hebrew: דָּוִד בֶּן-גּוּרִיּוֹן, Grün) 16 Ekim 1886'da Polonya'nın Plonsk şehrinde doğmuş ve 1 Aralık 1973 yılında Tel Aviv'de 87 yaşında ölmüştür.

Gos

Akademik
Bakış

177

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

gönüllü olarak katılmıştır. Ben Gurion gençlik yıllarında gazetecilikle ilgilenmiş ve siyasetle de meşgul olmuştur. 1910 yılında Kudüs'te *Poalei Zion* örgütünün *Ahdut* adlı gazetesinde siyasi ve kültürel alanlarda fikrini neşretme imkânı bulmuştur. Gazetede Yitzhak Ben-Zvi ve Rachel Yanait (Ben-Zvi) ile birlikte yazmışlardır. Yazılarında ilk defa ismini İbranice (Aslan Yavrusu anlamına gelen) "Ben-Gurion" ile değiştirmiştir. 1911 yılında arkadaşlarıyla birlikte hem eğitim almak hem de yönetime yeni gelmiş İttihad ve Terakki içinde etkin olmak için İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da yine arkadaşı Yitzhak Ben-Zvi ile birlikte İstanbul Üniversitesi'nde Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Şüphesiz bu yapı her Yahudiye etkilediği gibi David'i de şekillendirmiştir.

David Ben Gurion'un kişiliğinde önemli etkenlerden birisi de ailesi ve Yahudi kültürüdür. David de diğer Yahudiler gibi dualarını yaparken "Yeni sene Kudüs'te olayım, duamı orada yapayım" isteğini defalarca tekrarlamış olmalıdır.⁶ Yahudiler Filistin rüyalarını gerçekleştirmek için imkân ve fırsat oluşturmak amacıyla yüzyıllar boyunca uğraşmışlardır. Sürekli göçte ve getholarıda geçen hayatlarının, sistemli ve hedefli olarak Filistin'e yoğunlaştığı dönem 19. yüzyılın ikinci yarısına tekabül etmektedir. Gerçekten Yahudiler meydana getirdikleri kurum ve kuruluşlarla, kendilerince pek yakın bir gelecekte, oluşturmaya çalıştıkları devletlerinin planlarını hazırlamışlardı.⁷ Diğer taraftan, Yahudiler arasında Filistin'in elde edilmesiyle ilgili aynı fikir ve kanaati paylaşmayanlar da vardı. Nitekim günümüzde de İsrail Devleti'nin ve hükümetlerinin Yahudilerle ilgili meselelerde politik yaklaşım ve uygulamalarını tasvip etmeyen pek çok Yahudi dünyanın farklı ülkelerinde yaşamaktadır.

Avrupa'nın, özellikle Fransa'nın, ileri gelen Yahudileri, din ve ırkdaşlarının bilinçlendirilmesi, birlik ve beraberlik içinde daha sistemli olarak belirli hedeflere yöneltilebilmeleri için çalışmalar başlatmışlardı. 1860 yılında kurulan, *Dünya Yahudiler Birliği*'nin (*Alliance Israélite Universelle*, AIU) çalışmalarının ve bağlantılarının ulaşmadığı yer kalmamış gibidir.⁸ AIU'nun bulunmadığı yerlerde yaşayan

6 Bu mahiyette ve buna benzer dualar hemen her Yahudi tarafından yapılmış ve halen de yapılmaktadır. Yahudilerin Kudüs'e olan istek ve özlemleriyle ilgili olarak, Türkiye'den Filistin'e 1948 öncesi ve sonrasında göç etmiş ve/veya diğer Yahudilerin de göç etmelerini organize eden bazı kişilerle Ağustos 2005'te İsrail'in muhtelif şehirlerinde mülakatlar tarafımızdan gerçekleştirilmiştir. Bunlardan bazıları; Yashua Nahmias Berkün (gazeteci) ile iki defa görüşülmüştür. Birincisi 14 Ağustos 2005'te Batyam'da ikincisi ise Eylül 2005'te Gölçük'ün Kumla semtindedir. Nesim ve Gila Weissberg ile 12 Ağustos 2005'te Haifa'da görüşülmüştür. Bay Fermon (göç organizatörü) ile Ashdod'da 14 Ağustos 2005'te mülakat yapılmıştır. Shaul Tuval (Türkiye eski konsolosu) ile 13 Ağustos 2005'te Kudüs'te görüşme gerçekleştirilmiştir.

7 Esther Benbassa, *Son Osmanlı Hahambaşısının Mektupları Alyans'tan Lozan'a*, (çev. İrfan Yalçın), Milliyet Yayınları, İstanbul 1998, ss.1-58. (Bu eserin orijinali için bkz: Esther Benbassa, *Un Grand Rabbın Sepharade en Politique 1892-1923*, Paris 1990; Marvin Lowenthal, *the Diaries of Theodor Herzl*, the Dial Press, New York 1956, s.9.

8 AIU ve faaliyetleriyle ilgili bilgi için bk: Andre Chouraqui, *Cent Ans D'histoire L'Alliance Israélite Universelle et la Renaissance Juive Contemporaine (1860-1960)*, Paris: Presses Universitaires de France, Paris 1965; N. Leven, *Cinquante ans D'histoire L'Alliance Israélite Universelle (1860-1910)*, Tome II,

Yahudiler muhakkak başka gizli ya da açık faaliyetlerde bulunan diğer örgüt ya da kurumların girişimleriyle karşılaşmışlardır. Bu bağlantılar ve çalışmalar dinî, kültürel ve içtimaî olarak yüzlerce yıldır hayallerde ve dualarda olan düşüncelerin uygulamaya konmasına imkân sağlamıştır. Paris merkezli AIU okullarına ilaveten, Almanya'da da Alman Yahudilerin öncülüğünde kurulan Berlin merkezli diğer bir örgüt, *Alman Yahudileri Yardım Derneği (Hilfsverein der Deutschen Juden)*⁹, bulunmaktadır.

Yahudi liderlerin ve oluşturulan kuruluşların yoğun çalışmalarının yaşandığı bir dönemde, David, Polonya'dan dinî ve millî ideallerini gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'nin Filistin bölgesine ailesiyle göçmüştür. David'in Filistin'e geldiği tarihte bölgeye yönelen Yahudi göçleri sistemli bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılmaktaydı.¹⁰ 1880-1910 yıllarını kapsayan ve bazılarında göre ikinci Aliya olarak adlandırılan bu dönemde II. Abdülhamid ve İttihad ve Terakki Partisi'nin Yahudi politikası ve uygulamaları yürürlükteydi.¹¹ Bu dönemde Filistin'e göç eden Yahudiler, ya oldukça fakir olanlardan ya da üst tabakalara ait hedef ve idealleri bulunanlardan oluşmaktaydı.¹² Fakir ve zor durumda olanlar umumiyetle pogromlardan kaçmaktaydılar. Özellikle Doğu Avrupa ve Rusya'dan gerçekleşen göç grupları Osmanlı Devleti'ni hayli uğraştırmıştır.¹³ Lider durumunda olanlar ise bu göçleri organize etmekte ve Filistin'de yerleşimi ve nüfusu artırmayı hedeflemekteydiler.

Bilinçli ve bilgili olan ailelerin üyeleri organize edilmiş Yahudi kurum ve kuruluşlarında aktif vazifeler almışlardır.¹⁴ David Ben-Gurion'un Filistin ile ilgili gö-

---

Paris: Librairie Félix Alcan, Paris 1920).

- 9 23 Mayıs 1901 yılında Berlin'de kurulan bu örgüt, 1941 yılına kadar başta Almanya Yahudileri olmak üzere Almanca konuşan diğer ülkelerdeki Yahudilere ulaşmaya çalışmıştır. Amaçları ilmi, kültürel ve ekonomik gelişim sağlanarak Yahudilerin buldukları toplumda seçkin duruma getirilmesidir. Faaliyet alanları özellikle Doğu Avrupa, Galiciya ve Rusya'dır. Okullar ve organizasyonlarıyla Yahudiler arasında bağları ve bağlantıları kurup korumaya çalışmıştır. Almanlar bu örgüte Alman çıkarlarını yayan bir kurum olarak bakarlar, Yahudiler de Almanların bu beklentilerinden hareketle dindaşlarını korumayı ve güçlendirmeyi amaçlamışlardır. Özellikle Fransa'daki Yahudilerin Fransa tarafından AIU aracılığıyla kullanılmalardan sonra, Alman yöneticiler de Yahudilerin *Hilfsverein der Deutschen Juden* örgütünü kurmalarında sakınca görmemişlerdir. Bu dönemde Avrupa'da Yahudileri kullanma yarış ve Yahudilerin bu yarıştaki yerleri için bkz: Marvin Lowenthal, *The Diaries of Theodor Herzl*, the Dial Press, New York 1956. II. Abdülhamid ile Thodore Herz arasında gerçekleşen görüşmelerin Osmanlı kaynaklarına göre hazırlanmış bir çalışma için bkz: Vahidettin Engin, *Pazarlık, Yeditepe*, İstanbul 2010, ss.61-148.
- 10 Vahidettin Engin, II. *Abdülhamid ve Dış Politika*, Yeditepe, İstanbul 2005, 36-43.
- 11 NA, FO 1018/1; Mim Kemal Öke, *Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar*, Çağ Yayınları, İstanbul 1991, ss.55-359; Engin, 2005, 36-43; Ali Arslan, *Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü*, Truva Yayınları, İstanbul 2006, ss.71-200.
- 12 Ulus devlet oluşumu teorik tartışmalarıyla ilgili bkz: Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, MKM, Bursa 2009, ss.40-125.
- 13 Arslan, 2006, ss.71-200.
- 14 Halil Erdemir, *Manisa Yahudileri ve Dünyaya Açılmalarına Giriş*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaası, Manisa 2009, ss.18-88.

Gos

Akademik
Bakış

179

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

rüşlerinin hangi şartlarda ve ne tür bir bilgi birikimiyle gerçekleştiğinin bilinmesi, fikirlerinin ve kişiliğinin anlaşılmasına ve analizine yardımcı olacaktır. David Ben Gurion'un hangi okullarda kimlerden eğitim aldığı, okuduğu kitapları, arkadaşları ve bu arkadaşlarının bilgi ve akademik derinliği fikirlerinin oluşturulmasında önemlidir.¹⁵

Yahudi karşıtı tutum ve davranışların, pogromların yaşandığı gerek Doğu Avrupa'da gerekse Avrupa'nın diğer ülkelerinde yaşamış Yahudiler, eğitimden ekonomiye, kültürel hayatın her safhasından olumsuz etkilenmişler ve buldukları yerlerden kaçarak kurtulmak istemişlerdir. Almanya başta olmak üzere, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda, Fransa'da Yahudiler aleyhinde bilimsel temellere dayandırılan kampanyalar düzenlenmiştir. Politik temelleri Yahudi aleyhtarlığına dayandıran partiler ve çalışmaları Yahudilerin kendilerini güvende hissedecek, millî bir yurt aramalarına neden olmuştur.¹⁶

İttihad Terakki Yönetimi ve Yahudiler

Yahudiler arasında AIU gibi Yahudileri belirli hedeflere ulaştırmak amaçlı organize Yahudi okullarında alınan eğitimle planlı ve sistemli devlet kurma fikirleri bulunmaktaydı. Yahudiler arasındaki ticarî ve kültürel bağlar nedeniyle Yahudilerle ilgili bir yerdeki gelişme kısa sürede diğer yerlere ulaşabilmektedir. Böylece Yahudiler kendileriyle ilgili bilgileri ve gelişmeleri anında öğrenebilmekteydiler. Dünyanın farklı yerlerinde Yahudilerin yoğun yaşadığı şehirler olmuştur. Osmanlı Devleti'nde de Selanik Yahudilerin yoğun yaşadığı şehirlerdendi. 15. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyıla kadar Yahudi göçü alan Selanik şehri Yahudi kimlik ve kültürünün en rahat yaşadığı bir şehirdi. David Ben-Gurion Selanik'e giderek orada dil, din, kültür ve Yahudilik ile ilgili çalışmalardan haberdar olmuştur.¹⁷ II. Meşrutiyet'in hemen öncesi ve süreci Selanik'te kültürel fikirlerin akış hızının, bilgi alışverişinin, çeşitli organizasyonların, açık ve gizli teşkilatların faaliyetlerinin en üst seviyede olduğu bir dönemdir. Selanik, Yahudilerin en yoğun olduğu, Yahudi kültür ve geleneklerini en rahat yaşadıkları şehirdi.¹⁸ Yahudi organizasyonlarının, Yahudiler ve Yahudilik ile ilgili görüşlerin, tartışmaların, fikir ve düşüncelerin neşvünema bulduğu önemli bir merkezdi. Selanik aynı zamanda İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin en etkili olduğu şehirdi.¹⁹

Ben Gurion için önemli bir kültür ve Yahudi merkezi olan Selanik şehrine gelmiş ve İttihad ve Terakki'nin politikalarını öğrenme ve üyelerinden bazılarını

15 İnsanı anlama, kişilik oluşumu, toplum psikolojisi ve toplumda etkileşim ile ilgili bkz: Özcan Köknel, *İnsanı Anlamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1986, ss.395-447.

16 Öke, 1991, ss.23-33, 485-501.

17 Ben Gurion ile ilgili CNN Türk TV kanalında hazırlanmış belgesel için bkz: <http://www.cnnturk.com/video/videogaleri/arsiv>, (erişim 25 Ekim 2008).

18 Sayın Salih Tunç'un çalışmasında İttihad ve Terakki dönemindeki özellikle Fransız belgelerine yansımış olan Yahudi Kongreleri ve görüşlerini basılmasından önce paylaştığı için teşekkür ederiz.

19 Engin, 2010, ss.1-59.

tanıma fırsatı bulmuştur. Bu bilgi ve tecrübe Ben Gurion'a Filistin ve Osmanlı Devleti ile ilgili ilerleyen yıllarda savunacak olduğu görüşlerinin kaynağını oluşturmuştur. İttihad ve Terakki Partisi'nde pek çok Yahudi ve Yahudi sempatanının varlığı bilinmektedir.²⁰ İttihad ve Terakki'nin gerçekleştirmek istediği hedeflerde Yahudilerin de beklentileri ve etkinlikleri olmuştur. David Ben Gurion'un, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne giderek orada eğitim almak istemesi bir tesadüf değildi. Hukuk eğitimi onun için önemliydi. Diğer taraftan İstanbul ve aldığı eğitim Ben Gurion'un görüş ve fikirlerini etkilemiş, Osmanlıcılık fikrini oluşturmaya yardımcı olmuştur.²¹ David Ben Gurion etkin bir Türkçe, çok farklı unsurları anlayabilen bir kültür yapısı ve siyasî birikim elde etmek istemiştir. Buradaki birikimi ile önce milletvekili sonra da bakan olarak Osmanlı Devleti'nde Siyonist hedeflerini gerçekleştirmeyi planlamıştı.²²

Jön Türkler'in idealleri sadece 1876 tarihinde ilan edilmiş olan Meşrutî düzenin ve anayasanın tekrar yürürlüğe konması olmayıp başka amaçları da ihtiva etmekteydi. İhtilal, 'Osmanlı Devleti'ni ve halkını Avrupalı Büyük Güçler'in kabûl edebilecekleri ve saygı duyabilecekleri bir seviyeye getirerek, devletin varlığını ve birliğini sağlamayı' hedeflemekteydi. Bu hedefi sağlarken devletin varlığını oluşturan 'bütün unsurları "Osmanlıcılık" siyasetiyle "Türklerin hâkimiyeti" altında bütünleştirmeyi düşünmüşlerdi'.²³ Jön Türkler Osmanlı Devleti'ni 'batılı bir devlet haline getirmek için', kendilerince Japonların gerçekleştirdiği gelişmeyi Türkiye'de yakalayarak "Yakın Doğu'nun Japonyası" olmak istemişlerdir. Osmanlı Devleti'nin gelişmesi ve ilerlemesi için devleti oluşturan bütün unsurların birlik ve beraberliğinin sağlanmasıyla mümkündür.²⁴ Hedeflerin gerçekleştirilmesinde izlenecek yol (Nizam ve Terakki) 'düzen ve gelişme' ya da (İttihad ve Terakki) 'birleşme ve gelişme' olacaktır. Her ne kadar hedef belirlenmiş olsa da bu yollardan hangisinin önce olması gerektiği konusunda da ayrılıklar yaşanmıştır.²⁵

İttihad ve Terakki Cemiyeti üyeleri Avrupa'nın güçlü devletlerini tanımak-

20 Feroz Ahmad, "The Special Relationship: the Committee of Union and Progress and the Ottoman-Jewish Political Elite 1908-1918" ss.332-335. in *Jews, Turks, Ottomans*, Avigdor Levy (ed.), Syracuse University Press, Syracuse, New York 2002, ss.212-230. Feroz Ahmad bu çalışmasında İttihad ve Terakki içindeki Yahudilerden ve bunların kimler olduklarıyla ilgili detaylı bilgiler vermektedir. Sayın Ahmad'a göndermiş olduğu bilgi ve bibliyografya için minnettarız. Öke, 1991, ss.154-164.

21 CNN Türk:25 Ekim 2008.

22 Filistin olarak adlandırılan bölge Yahudiler için siyon'dur. Siyon'un elde edilmesi için organize olan, kurum ve kuruluşlar oluşturarak Siyon'da Yahudiliği bağımsız bir mahiyette hâkim kılmak için yapılan bütün çalışmalara Siyonizm, bu çalışmaların gerçekleştirenlere de Siyonist denmektedir. Siyon, Siyonist ve Siyonizm ile ilgili çok sayıda yazılı ve görsel yayım bulunmaktadır. Bu konuda akademik bir yaklaşım için bkz: Öke, 1991, ss.33-53.

23 Kemal Karpat, *Turkey's Politics*, Princeton University Press, Princeton&New Jersey 1959, s.14; Roderic H. Davison, *Turkey*, New Jersey 1968, ss.99, 104; Ahmad, 2002, s.22.

24 Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri* 1895-1908, İletişim, 2005 İstanbul, ss.31-79.

25 Karpat, 1959, ss.18-21; Stanford J. Shaw & Ezel Kural Shaw, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey, Volume II: Reform, Revolution, and Republic: the Rise of Modern Turkey, 1808-1975*, London 1977, ss.285-87.

taydılar. Sömürgelerin bağımsızlık mücadelesinde sıkıntı çektiklerini bilmekte ve Avrupalıların da nasıl sömürdüklerinin farkındaydılar. Bu nedenle öncelikle Avrupalı Emperyalist güçlerin sömürgesi olmaktan kurtulmanın gerekliliği üzerinde durmuşlardı. Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonlardan arındırılması, vatandaşların korunması ve serbestliklerinin gerçekleştirilmesi gerektiğine inanmaktaydılar.²⁶ Emperyalist Avrupa devletlerinin de onayladığı bir düzenin kurulmasıyla Avrupa'nın baskısından masun olunabileceğini düşünmüşler ve beklemişlerdir.²⁷ Bu da, Jön Türklere göre, azınlıklara mümkün olan en geniş ve kapsamlı özgürlük ve hürriyetlerin tanınması ve uygulanmasını gerektirmektedir.²⁸ İttihad ve Terakki yönetiminin bu genel yaklaşım ve politik düşünceleri (Yahudilere göre) Yahudi hayalleri ve isteklerinin gerçekleşmesine fırsat verecektir. Jön Türklerin serbestlik anlayışıyla 'özerk bir Yahudi toprağının elde edilmesi mümkündür' fikri Yahudiler arasında yayılmıştır. Yahudiler, hedeflerinin gerçekleşmesi için sadece fikir ve düşüncelerin yeterli olmayacağını da farkındadırlar. Jön Türklerin içinde yer alan yönetime çeşitli vesilelerle katılan Yahudilerden etkili olanlar vardır. Emmanuel Karaso, Haim Nahum ve Nesim Maslah bu şahıslardan bazıları olup bunların varlıkları Yahudilerin beklentilerini artırmıştı.²⁹

Jön Türklerin gerçekleştirmeyi hedefledikleri idarede Yahudiler için Filistin'de toprak elde etmek mümkün olabilirdi. Bu topraklar 'özerk bir (Almanca ifadesiyle) "Judenstaat" veya "Heimstate", olarak Yahudi Devleti' (Eretz (Y)israel) uzun vadede gerçekleştirilebilirdi.³⁰ Nitekim Jön Türklerin idaresinde

26 Kapitülasyonlar ile Osmanlı Devleti'ndeki gayrimüslimler yabancı devletlerin vatandaşları olabilmekte ve diğer devletlerin hukuk kurallarına uyabilmekteydi. Bu durum Osmanlı vatandaşları arasında bazılarının (özellikle dinî azınlıkların) diğerlerine göre daha ayrıcalıklı bir duruma gelmelerine sebep oluyordu (Feroz Ahmad, "The Late Ottoman Empire", ss.5-30, edited by Marian Kent, *the Great Powers and the End of the Ottoman Empire*, George Allen & Unwin, London, Boston, Sydney 1984, s.22). Osmanlı Yahudilerinden çifte vatandaşlık sahibi olanlar vardı. Bunlar gelişen durumlara göre hangi tabiiyeti diğerine avantajlı ise işine gelen tabiiyeti kullanıyordu. Nitekim Manisa Yahudilerinden David Franco, hem İtalyan hem de Osmanlı vatandaşıydı. Manisa Defterdarlığı'nda çalışırken usûlsüzlükleri ortaya çıkarılmış ve yargılanmıştır. Ancak yargılama sürecinde İtalya ve kendisinin bağlantıda olduğu İran tarafından mahkemeye ve yargılama sonucuna müdahale edilmeye çalışılmıştır. (Avram Galante, *Histoire Des Juifs De Turquie*, Vol.4, İsis Yayıncılık, İstanbul 1940, ss.47-48; Erdemir, 2009, ss.89-90).

27 Ahmad, 2002, s.8,12. 19. yüzyıl Avrupa'nın güçlü emperyalist devletlerinin yüzyılı olarak değerlendirilebilir. Zira dünyanın pek çok yerinde Avrupa'nın emperyalist emellerinden kurtulan devlet ya da toprak parçası oldukça azdır. Osmanlı Devleti de bulunduğu coğrafyada ve barındırdığı çok çeşitli dinî ve ırkî yapı nedeniyle emperyalistler için mükemmel bir hedef olmuştur. Yahudilerin de emperyalistlerin hedefleri doğrultusunda kullanılmasından daha tabii bir sonuç olamazdı. Osmanlı Devleti'ndeki hemen her azınlık unsuru emperyalistlerce kullanılmıştır.

28 Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri* 1895-1908, İletişim, 2005 İstanbul, ss.305-312.

29 Halil Erdemir, "İkinci Meşrutiyet'in ilanı ve uygulanmasında Nesim Maslah'ın Rolü" 100.Yılında II.Meşrutiyet Gelenek ve Değişim Ekseninde Türk Modernleşmesi, Uluslararası Sempozyumu Bildiriler, Yayına Hazırlayanlar: Zekeriya Kurşun ve diğerleri, Marmara Üniversitesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul 2009, ss.321-328; Hikmet Tanyu, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, Yağmur Yayınevi, İstanbul 1976, ss.340-354.

30 Erdemir & P. Erdemir, 2010, ss.117-136.

Gör

Akademik
Bakış

182

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

ortam Yahudiler için müsait görünmekteydi. Bu dönemde çok sayıda siyasî ve ekonomik olarak etkili Yahudiler Yahudi faaliyetlerini ve Jön Türkleri bir şekilde desteklemekteydi.³¹ Bunlar arasında etkin durumda bulunan Haim Nahum Efendi, Manisalı bir Yahudi ailesinden olup, Osmanlı Devleti'nin Hahambaşısı olarak görev yaparken dışarıdaki siyonistlerle ilişki halindeydi.³² Manisalı Yahudi cemaatinden Nesim Masliah da iyi bir hukukçu olarak Jön Türklerin içindeydi.³³ Masliah İzmir ve Selanik milletvekilliği sırasında Osmanlı Devleti'nin özel ve genel meseleleriyle ilgilenmiş hususi olarak da Yahudilerin çıkarlarını koruma amaçlı konuşma ve çalışmalarda bulunmuştur.³⁴ Aslında İttihad ve Terakki içinde etkin durumda pekçoğu alenen Yahudi veya bir kısmı 'Dönme' olarak adlandırılan Müslümanlar da bulunmaktadır.³⁵ Diğer taraftan bazılarına göre bunlar 'görünüşte Müslüman', 'özde Yahudi' olup³⁶ Sabataistler olarak da adlandırılmaktadır.³⁷

Yahudi faaliyetlerine açık veya gizli olarak katılan veya destek verenlerin kimlikleri araştırıldığında maddi veya dinî bağlantılar ortaya çıkmaktadır. Jön Türklerin idaresinde Yahudilerin ortak çıkarlarının Osmanlı Devleti içinde kalınmasının uygun olacağıdır. Aynı şekilde Osmanlı Devleti'nin devamlılığı da Yahudiler için en azından Jön Türklerin idaresinin ilk yılları için önemli ve faydalı olarak değerlendirilmiştir. Jön Türkler, 'Batı dünyasında uygulanan politik ve ekonomik sistemin Osmanlı Devleti'ne uygulanması için çaba sarfetmekteydiler. Böylece Batı'nın Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale edilmesini gerekli kılacak durumların ortadan kaldırılacağını bekliyorlardı. Özellikle İngiltere ve Fransa'nın Jön Türkleri destekleyeceği ve kapitülasyonların kaldırılmasına taraftar olabilecekleri ümit edilmişti. Jön Türkler İngiltere ile müttefiklik olmak istemişlerdir. Ancak İngilizlerin tavsiye ve sözlü desteğinden başka bir şey bulamamışlardır. Avrupa Devletleri, aralarındaki sürtüşmelere ve çıkar farklılıklarına rağmen Osmanlı Devleti'ne ve yetkililerine karşı kendi ortak çıkarlarını zedeleyecek hiç bir girişimde bulunmamışlardır.³⁸

İngilizlere yönelik ılımlı politikalarıyla ünlü olan Kamil Paşa'nın yerine

31 Tanyu, 1976, ss.340-354.

32 Benbassa, 1998, ss.15-58.

33 Nesim Masliah ile ilgili geniş bilgi için bkz: Erdemir, 2009, ss.321-328.

34 Erdemir 2007, ss.97-98.

35 Bu dönemlerle ve faaliyetleriyle ilgili bkz: Tanyu, 1976, ss.340-354.

36 İnternette pek çok sitede İttihad ve Terakki içinde Yahudi varlığı ile ilgili dayanaklı veya dayanaksız iddialar mevcuttur. Moise Cohen, Munis Tekinalp olarak bilinmektedir. Moise ile ilgili geniş bilgi için bkz: Jacob M. Landau, *Tekinalp, Turkish Patriot 1883-1961*, Leiden, 1984; Türkçesi için Jacob M. Landau, *Tekinalp, Bir Türk Yurtseveri (1883-1961)*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996.

37 Mehmet Soykan, Cevat Rifat Atilhan'a Yahudiler Neden Saldırıyor?, FTS Yayıncılık, İstanbul 2010, ss.36-44, 187-240.

38 William Stearns Davis, *A Short History of the Near East*, The Macmillan Company, New York 1923, ss.295-96; Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi. V. Cilt, 4. Baskı*, TTK Basımevi, Ankara 1983, s.43; Lord Kinross, *The Ottoman Centuries the Rise and Fall of the Turkish Empire*, William Morrow and Company, New York 1977, s.426.

Hüseyin Hilmi Paşa Sadrazam yapılmıştır. Yeni Sadrazam, İngiliz elçisinin bu değişimden kaynaklanan tedirginliğini teskin için İngiltere ile ilgili politikaların seleflerinin gibi olacağı'ndan bahsetmiştir.³⁹ Hüseyin Hilmi Paşa'nın hukukî danışmanı Manisalı Yahudi Nesim Masliah'dır.⁴⁰ Başta Nesim Masliah olmak üzere bazı Yahudilerin Sadrazama ve yönetime yakın oldukları görülmektedir. Burada neden Yahudilerin diğer dinî cemaatlere göre etkin oldukları akla gelebilir. Bunun sebebi Yunan ve Ermeniler son dönemlerde Osmanlı Devleti'ndeki ayrılıkçı mücadeleleri nedeniyle önemli görevlerden çıkarılmış ya da uzaklaştırılmış olmalarındandı. Yunan ve Ermenilerden boşalan kadroları da bilinen özellikleri nedeniyle Yahudiler doldürmüştü. Yunan ve Ermenilerin Hıristiyan tebadan olmaları ve Yahudiler ile dinî bakımdan aralarında tarihi bir çatışmanın var olması da başka bir husustur. Esasında dinî çatışmaların altında ekonomik sebepler önemli bir yer tutmaktaydı. Hıristiyan unsurun boş bıraktığı yerleri Yahudiler organize bir şekilde doldürmüşlerdir. Bu da, Yahudilerin yönetimde ve ekonomiyle ilgili politikalarda daha etkin olmalarına fırsat vermiştir. Devletin pek çok alanında faaliyette olan Yahudiler, Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle görüşmelerini yürüten heyetlerde de görev almışlardır.⁴¹ Yahudilerin yüzlerce yıl devam eden bir süreçte kazandıkları farklı dil ve hızlı adaptasyon süreçleri onların uluslararası bağlantılı ve etkili olmalarını sağlamıştır.⁴² İşte bütün bu ortam içinde, özellikleri sebebiyle, yönetime yakın olan Yahudiler vasıtasıyla, aralarında Filistin'i (Siyon'u) elde etmek için cesaret ve güven oluşmuştur.⁴³

Yahudilerin etkin olduğu bu ortamda Ben Gurion da istifade edileceğini beklemiştir. Nitekim David Ben Gurion Osmanlı Devleti'nde 'özerklik' elde edilebileceğini savundu. Bu görüşünün gerçekleşmesi için Jön Türklerin politikalarında uygun ortamın ve uygulamaların mevcut olduğunu ileri sürmüştür. Jön Türklerin iktidarında görev verilenlerin umumiyetle II. Abdülhamid'in sürgüne gönderdiği ya da takip altında tuttuğu kişiler bulunmaktadır.⁴⁴ II. Abdülhamid'in Filistin'e serbest yerleşmeyi bir müddet engellemesini Yahudiler unutmamış ve tahttan indirilmesinde etkin olmuşlardır.⁴⁵ O kadar ki, Jön Türk hareketine destekleri İngiliz belgelerine bile Jön Türklerin faaliyetlerinin bir Yahudi hareketi olarak yansımaları ve değerlendirilmesine sebep olmuştur. Gerçekten de Yahudiler, idealist ve tecrübesiz yeni kadro ile Osmanlı Devleti'nde Yahudilere özel bir durumun elde edilebileceğini ümit etmiş ve bunun için çalışmışlardır.⁴⁶

39 Ahmad, 1984, s.13.

40 Galante, 1940, ss.56-57; Erdemir, 2009, ss.321-28.

41 Ahmad, 2002, ss.212-230.

42 Yahudilerin özellikleri ve dünya ile olan bağlantıları ve bunun alt yapısının detaylı incelemesi için bkz: Erdemir, 2009.

43 Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diploması*, MKM, Bursa 2008, ss.33-38.

44 Ahmad, 1984, ss.9,27.

45 Tanyu, 1976, s.561.

46 Ahmad, 2002, ss.212-228; Arslan, 2006, ss.71-200.

Batının yoğun kıskırtma faaliyetleri ve bağımsızlık hareketleri altında İttihad ve Terakki Cemiyeti, II. Abdülhamid'in yönetimine göre farklı bir demokratik yaklaşım ve hürriyetperver uygulamalarıyla Osmanlı Devleti'nin devamlılığını sağlamaya çalışmıştır. Birlik ve beraberliğin sağlanmasını 'milliyetçi-laik' bir siyaset olarak değerlendirilen 'Osmanlılık' fikri ve uygulamasıyla temin edilmeye çalışılmıştır. Bu metod ve yaklaşım ile Devlet'i merkezî bir yapıya kavuşturarak ulusal bir Türk Devleti'ne ulaşarak ve laiklik uygulamalarıyla başarı sağlanacaktı.⁴⁷ Milliyetçilik ya da ayrılıkçılık hareketlerine izin vermek istemeseler de, ülkede yeni elde edilmiş demokratik anlayışın sınırlarının tespitinde güçlükler yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'ni oluşturan ırkî ve dinî cemaatlerin anladıkları 'özgürlük' ve 'hürriyet', devletin hızla parçalanmasına sebep olmuştur.⁴⁸ Dağılma süreci Devlet'in pek çok yerinde olduğu gibi, Arap nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı topraklarda da yaşanmıştır.⁴⁹

Yahudiler Avrupa'daki emperyalizmin yükselmesinden etkilenmişlerdir. Sömürge çalışmalarından kendilerine fayda temini için çalışmışlardır. Avrupa'da kurulan Yahudi organizasyonları ve birlikleri kendilerince emperyalist faaliyetleri yönetmek suretiyle en yüksek kazancı elde etmek istemişlerdir. Baron Maurice (Zvi) de Hirsh Fransa'da, the Rothschilds ailesi ise başta İngiltere olmak üzere Avrupa'da etkin olup doğrudan ve dolaylı olarak Avrupa'daki gelişmeleri Yahudi çıkarları için kullanmışlardır. Theodore Herzl de bu zengin ve nüfuz sahibi olan Yahudilerin desteğiyle Filistin bölgesini Yahudi yurdu olarak elde etmeye çalışmışsa da bunda tam olarak başarılı olamamıştır. Diğer taraftan her iki Yahudi ailesinin de kendilerine göre dindaşları olan Yahudilere yardım şekilleri vardı.⁵⁰

47 Kemal Karpat, *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, (çeviren Recep Boztemur) İmge Kitabevi, İstanbul & Ankara 2001, ss.161-196; Kinross, 1977.

48 Dinî olarak oluşturulan millet sisteminin Osmanlı toplumunu birlik ve beraberlik içinde tuttuğu düşünülmekteydi. Ancak dinî liderlerden bazılarının, özellikle Fransa'dan çıkan milliyetçilik akımının etkisiyle toplumlarını yönlendirmeye ve değiştirmeye çalıştıkları görülmüştür. Toplumda gerek eğitilmiş olmaları gerekse dinî değerlere atfedilen saygı nedeniyle din adamlarına farklı bir hürmet duyulmaktaydı. Bu da milliyetçilik akımlarının çoğu zaman dinî liderler tarafından organize edilmesine ve yönlendirilmesine imkân sağlamaktaydı. Yunan isyanlarının ve bağımsızlığının altında nasıl papazlar (patrikler) iş görmüş ise, Yahudilerin organize olmalarında ve millet olarak varlıklarını sürdürmelerinde de hahamların rolü gözardı edilmemelidir. İstanbul'daki Hahambaşılıktan başlayarak şehirlerde bulunan Hahamların faaliyetleri toplumun temel bilgi kaynağı ve yönlendiricileri olması nedeniyle Yahudi toplumunda önemli yer tutarlar (Benbassa, 1998, a.g.e., ss.15-58). Osmanlı Devleti'nin dağılma dönemindeki politik, ekonomik ve çıkar çatışmaları için bkz: William Miller, *The Ottoman Empire and Its Successors 1801-1927*, Cambridge University Press, Cambridge 1927.

49 Beloff Max, *the Balance of Power*, McGill Press, Montreal University 1967; L. Bruce Fulton, "France and the End of the Ottoman Empire". ss.141-171, George Allen & Unwin. edited by Marian Kent, *the Great Powers and the End of the Ottoman Empire*, London, Boston, Sydney 1984; Philip P. Graves, *İngilizler ve Türkler, Osmanlıdan Günümüze Türk-İngiliz İlişkileri (1700-1939)*, (çev. Yılmaz Tezkan), Birinci Baskı, 21 Yüzyıl Yayınları, Ankara 1999; William Hale, *Turkish Foreign Policy 1774-2000*, Frank Cass Publishers, London 2000; Öke, 1991, 127-359.

50 Bu Yahudi ailelerinin Avrupa başta olmak üzere dünya üzerindeki siyasi ve ekonomik etkileri 19.

Filistin Yahudilerin özellikle Siyonistlerin özel hedefi olup mecburi göçler emperyalist güçlerce ve nüfuz sahibi Yahudiler tarafından özellikle buraya yönlendiriliyordu. Bu nedenle Yahudiler Filistin'e 1880'li yıllarla başlayan göçlerle Yahudi nüfusunu artırma girişimlerini daha planlı hâle getirmişlerdir. Artırılacak nüfus ile Filistin'de etkili bir konuma gelmek ve sayıca üstün olmak istenmişti. Filistin'de Yahudi nüfusunun arttırılmaya çalışıldığı bir dönemde Ben Gurion'un da Siyon'a ulaştığı görülmektedir.

Ben Gurion'un Filistin Politikası

Hem kendisi bir göçmen olarak gelen hem de 1910'lulu yıllarla birlikte göçleri organize eden İsrail Devleti'nin kurucusu ve ilanını gerçekleştiren David Ben Gurion Filistin'de Yahudiler için önemli görevler almıştır. İsrail Devleti'nin hazırlık ve kuruluş safhalarında Filistin'in Yahudileştirilmesinde önemli faaliyetleri vardır. Genç ve aktif olan Ben Gurion, fikirlerini ve planını çeşitli toplantılarda dile getirmiş ve muhtelif matbuatla neşretmiştir. Ben Gurion'un Filistin ile ilgili düşüncelerini oluşturması ve fikirlerini hayata geçirmesinde onun gençlik ve ideolojik yapısı etkilidir. Kolay gerçekleştirilemeyecek hayal ve ideallere sonucu ne olursa olsun girişmesi onun genç bir Siyonist ve hedefi için her şeyi yapmaya karar vermiş olmasındandır.

Ben Gurion'a göre tek hedef ve ideal vardır. Hayatını adadığı Siyonist hedefi için Filistin'de Yahudi nüfusun artırılması ve Siyon'un gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Amacı için "bizim asıl meselemiz göç ve göçmenler meselesidir"⁵¹ demiştir. Ben Gurion Yahudilerin Siyon için takip etmeleri gereken yolu "... hayatımızı şu veya diğer doktrinlere uyma ve uydurma çalışmalarını içinde olmamalıyız. Önümüzde geçmek zorunda olduğumuz büyük engeller vardır. Engellerin aşılacak Siyonist hedeflerin gerçekleştirilmesinde en etkin yol, Filistin'in çalışan işçilerle ve arttırılan Yahudi nüfusuyla fethedilmesidir. Bütün enerjimizi ve kaynaklarımızı dünyanın değişik bölgelerindeki Yahudilerin mevcut şartlara göre hukukî ya da gayrihukukî de olsa bütün yollarla Filistin'e göçürülmesine ve yerleştirilmesine yardımcı olmalı ve düzenlemeliyiz" diyerek belirlemiştir. Burada göçlerin ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmesini istemiş ve hedeflemiştir. Diğer taraftan göçmenlerin de organize edilerek yönlendirilmesine işaretle "... Siyonist hareketin kurulması ve gelişmesi ancak çalışan İşçi Siyonist hareketi ile olabilecektir. Bu yaklaşım ve girişim Siyonizmin ilk ve gerekli adımıdır. Eğer İşçilerin sosyalist harekâtı gerçekleştirilemez ise Siyonizmin gerçekleştirilmesi de güç olacak ve mümkün olamayabilecektir."⁵² demek suretiyle kuru söylemlerden ziyade icraat

ve 20. yüzyılı içine almaktadır. Bu konu oldukça geniş bir çalışmayı gerektirmekte ve bu makalenin hacmini ve konusunu aşmaktadır.

51 David Ben Gurion, *Rebirth and Destiny of Israel*, the Polyglot Press, New York 1954, s.6.

52 Ben Gurion, 1954, ss.5-6; Ben Gurion başlangıçtan beri inandığı bu fikirlerini gerçekleştirmek için girişimlerde bulunmuş ve bunu uygulamaya çalışmıştır. Nitekim 1953'de Başbakanlıktan ayrılmış ve iki yıl boyunca 'Sde Boker' adı verilen yerde bir yerleşim birimi kurmuştur. Sde Boker'de

ve çalışan etkin bir yapı istemektedir. Ben Gurion burada açıkça ifade ettiği gibi içinde Yahudi nüfusu ve nüfuzu olmayan ve çalışılıp üretim yapılmayan arazilerin İsrail Devleti'ne temel olamayacağını belirtmektedir. Yerleşim için sadece verimli arazileri değil mümkün olan her toprağı hedeflediği görülmektedir. Bu nedenle 'çöl araziler çalışılarak ve yerleşimler gerçekleştirilerek Yahudilere vatan yapılmalıdır' düşüncesiyle boş olarak değerlendirdiği Filistin'i "Yahudileştirmek" istemiştir. 'Çalışan, üreten, değerli ve vazgeçilmez bir topluluk olduğunda Siyonist hedeflerin gerçekleştirilmiş' olacağını belirtmektedir.

Ben Gurion Filistin toprağını "Yahudileştirme" planları kurmuş ve gerçekleştirmek için aktif olarak çalışmıştır. Yahudileştirilen toprakların gelecekte korunmasını da düşünmüş ve kendince hazırlıklarda bulunmuştur. Ben Gurion her bağımsız devletin bir ordusu olması gerektiğini biliyordu. Hiçbir sebep ve geçerli bir neden olmaksızın Yahudilerin modern mücehhez bir ordu kurmalarına imkân verilmeyeceğinin farkındaydı. Gelecekte İsrail ordusunun nüvesini oluşturacak bütün alternatifleri tek tek değerlendirmiştir. Zamanın ve her türlü ortamın iyi değerlendirilmesi gerektiğini bilmekteydi. Bu amaca yönelik olarak Birinci Dünya Savaşı içinde 2 Kasım 1917'de Balfour Deklarasyonu'nun⁵³ imzalanmasıyla, Yahudilerin özellikle İngilizlere destek olunması, müttefik güçler arasında kendi birliklerinin oluşturulması ve geliştirilmesini istemiştir. Bu girişimden beklenen millî kazanç iki yönlüydü. Birincisi Yahudilere vaatte bulunmuş olan İngiltere'nin savaştan galip çıkmasını sağlayarak Yahudi yurduna ulaşmaktı. Ben Gurion'un bu görüşü savaş başlamadan önceki düşüncesine göre farklıdır. Bu da Ben Gurion'un

(Çoban arazisi) kendisinin yıllardır savunduğu fikirleri uygulayan gençleri görünce, Yahudilerin çölleri ve kavalıkları memleket haline getirmeleri gerektiğine inanmıştır. Negev çölünde Başbakan iken yaşamıştır. Bundaki amacı diğer Yahudilere örnek olmak içindir. Bu hareketinin dinî bir temeli ve sebebi vardır. Ben Gurion'a göre Musa Peygamberin Yahudilere burada hitap ettiğini, dolayısıyla Tanrı'nın Yahudilere burada toprak verdiğine inanmaktadır. Aslında Ben Gurion, Negev'de ikinci doğumu ve dirilişi sembolize etmektedir. Anlatıldığına göre "Ben Gurion Başbakan iken Eilat'a resmi bir ziyaret için gitmektedir. Şoförüne anayoldan çıkarak tozlu, çöl yollarına girmesini söyler. Böylece yoğun gündeminden biraz olsun kurtulacak ve kafasını dinleyecektir. Çölde birkaç genç ile karşılaşır. Onlara 'burada ne yaptıklarını' sorduğunda 'bağımsız İsrail için savaştıklarını ve çölü Yahudilerin yaptıklarını' söylerler. Bunun üzerine kendisi politikaya girdiğinden beri bu hedefleri gerçekleştirmek için mücadele ettiğini ve bir Yahudiyi en fazla tatmin edebilecek duygunun bu olduğunu belirtir. Bu olay üzerine onlara katılmak için Başbakanlıktan ayrılır. Böylece Sde Boker'de 1953 yılında yerleşime karar vermiştir. Kibbutz'un zor şartlarına ilk haftalarda zor alışır fakat üstesinden gelir. Bir Yahudiyi 'Yahudi yapan' işi yapmış ve bundan son derece mutlu olmuştur. Negev bölgesinde en azından 5 milyon insanın oturmasına imkân bulunabileceğinden bahsetmektedir ki, bu onu heyecanlandırmıştır. Diğer taraftan çöle dikilen ve büyütülen bir ağacın değerinin başka yerlerde kendiliğinden yetişen binlerce ağaçtan daha kıymetli olduğunu belirtmiştir. Ben Gurion'a göre geliştirilecek ve değiştirilecek yer Yahudinin yurdu, Yahudinin tabiatı ve Yahudilerin tabiata armağandır. (www.palestineremembered.com/Acre/Famous-Zionist-Quotes/Story638.html (erişim 15 Ekim 2008)).

53 Deklarasyon belgesi için bkz: Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14134, Türkiye 195:K179874; Belgenin Türkçe tercümesi için bkz: Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, MKM, Bursa 2008, s.200; Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1989, ss.28-35.

gost

Akademik
Bakış

187

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

zaman ve gelişen şartlara göre Yahudi çıkarları doğrultusunda hareket edebildiğini göstermektedir. Diğeri ise, kurulacak olan İsrail Devleti'nin askeri birliğinin (*hagan*) ilk hazırlıklarını sağlamış olacaktır. Esasında Yahudiler, benzer bir uygulamanın Osmanlı Ordusu'nda kurulması teklifinde bulunmuşlar, ancak yönetim buna taraftar olmadığı için gerçekleştirilememiştir. Bu girişimler gelecekte ihtiyaç duyulacak olan ordunun kurulması ve eğitilmesini sağlamak olup, bir merkezden idare edilen isteklerin çeşitli devlet ve bölgelerde tezahürüdür. Bu da siyonistlerin hedeflerine ulaşmak için çok yönlü bir ağ ile mümkün olan her çareye başvurduklarını ve devamlı irtibat halinde olduklarını göstermektedir.⁵⁴ Birbirine düşman olan ve savaş halindeki iki devlet ya da grup içinde görev alınması, en azından Yahudi idarecileri bakımından, uzun vadeli planların bir eseri ve tezahürüdür.

Siyonistler her şart ve ortamda Yahudi hedefleri için çalışmışlardır. Osmanlı hâkimiyetindeki Yahudi organizasyonları da mevcut güçlerinin devamlı olması için mücadele vermişlerdir. Filistin'de Osmanlı hâkimiyeti fiili olarak 1917'de İngilizler tarafından bitirilmiştir. İngiltere Balfour Deklarasyonu'na rağmen Yahudilere kısmen kısıtlayıcı bir tutum izleyerek Filistin'e 'yahudi göçmen kotası' uygulamıştır.⁵⁵ Bu ortamda Ben Gurion ise Osmanlı idaresinde iken de yaptığı gibi hukukî veya gayr-ı hukukî (legal ve illegal) Yahudi göçlerini organizeye devam etmiştir. Mevcut yönetimle çatışmayı bile göze alarak göçmenlerin gelişlerini sağlamaya ve kısıtlayıcı sistemi zorlamaya devam etmiştir.⁵⁶ Göçlerle elde etmeye çalıştığı nüfus kesafeti sadece ülkenin Yahudi nüfusunu artırmakla kalmayacaktır.⁵⁷

54 Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14132, Türkei 195:K177610-K177620; Tanyu, 1976, s.566.

55 Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1989, ss.36-60; Öke, 1991, 485-487.

56 Ben Gurion gerek eğitimi süresince gerekse Filistin'deki çalışmalarından kazandığı tecrübesini İsrail'in kurulmasından sonra çeşitli görevlerinde kullanarak istifade etmiştir. Ben Gurion hedefine ulaşmak için aşırı koyu (fundamental) Yahudilerden (*Agudath İsrail Party*) veya dinî inanışları olmayanlardan (secularist kısmen ateist) da istifade ederek politik hedeflerine ulaşmaya çalışmıştır. Kurulacak olan İsrail Devleti'nin dinî kurallara uygun olacağından bahisle dindarların karşı koymalarını önlemiştir. *Şabat*'ın resmî tatil günü olacağını, sivil evlenmenin olmayacağını ve koyu Yahudilere sağlanacak otonom bir eğitim yapısına izin vereceğini belirtmiştir. Bu söylem ve vaatleriyle kendisine karşı koyabilecek büyük grupları bertaraf etmekle kalmamış aynı zamanda desteklerini de alabilmiştir. Ülkede toptan bir mücadele için ayrılıkçı ve karşıt hareketlerin ve grupların önlenmesi gerektiğinin farkındaydı. Oluşturulabilecek mücadele eden küçük grupların dahi İsrail Savunma Kuvvetleri'ne katılmalarını istemiştir. Her türlü karşıt grup ya da çalışmaları henüz büyümeden yok etmek için girişimlerde bulunmuştur. Hatta bu amaca yönelik olarak *Irgun (Etzel)*'a gelmekte olan *Altalena* adlı gemiye ateş açmış ve silahlarıyla birlikte yolculuğunu sağlamıştır. Ben Gurion'un bu uygulamaları Milli Mücadale'deki Mustafa Kemal'in Anadolu'daki ayrılıkçı ve işbirlikçi güçlere karşı verdiği mücadeleyi hatırlatır mahiyettedir.

57 Filistin'de Müslüman ve Yahudi nüfusundaki değişim ile ilgili çeşitli çalışmalar mevcuttur. Nüfusla ilgili çalışmalar da Filistinlilerin savunulmasını destekleyenler kendilerince işine gelen nüfus sayımlarını kullanırken aynı şekilde Yahudiler de kendilerine yarayan çalışmaları kullanmaktadırlar. Nüfus ile ilgili bazı çalışmalar için bkz: Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diploması*, MKM, Bursa 2008, ss.200-213; <http://www.mideastweb.org/palpop.htm> (erişim: 23 Nisan 2011); <http://www.unu.edu/unupress/unupbooks/80859e/80859E05.htm> (erişim: 23 Nisan 2011).

Gör

Artan nüfus ülkedeki işçi ihtiyacını karşılayarak işlenemeyen topraklar işlenir hale getirilecektir. Göçmenler oluşturulmuş ve planlanmış çiftliklere ve yerleşim birimlerine iskân edilmektedir. Yapılan çalışmalarla hem ziraî, hem askerî sahadaki gelişme ileride muhtemel Arap-Yahudi çatışmalarında çok işe yaraması beklendi ve bu beklenti gerçekleşti.⁵⁸

Birinci Dünya Savaşı sırasında Ben Gurion ve Osmanlı Yönetimi

Ben Gurion Osmanlı yöneticileriyle bir uzlaşma noktası bulmaya çalışmıştır. Ancak İttihat ve Terakki yönetiminin siyasî hedefleriyle, siyonist hedeflere ulaşmada bazı engeller görmüştür. Gerek Siyonist hedeflere gerekse kendisine yönelik sıkıntılar sebebiyle Filistin politikasında değişimler yapma gereği duymuştur. Osmanlı yönetiminin zayıflatılması ve güçlü devletlerin bölgede etkinliği için Türklere karşı bir tutum içine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin idaresinde bulunan Filistin'de ayrılıkçı faaliyetlerde bulunduğu gerekçesiyle, Yitzhak Ben-Zvi ile birlikte 1915'de Mısır'a sürgün edilmiştir. Mısır'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden Ben Gurion, New York'a yerleşmiştir.⁵⁹ Amerika'da bulunduğu sırada Osmanlı Devleti yetkililerine 5 Mart 1915'de⁶⁰ Ben Zvi ile beraber mektupla talepte bulunmuşlardır.⁶¹ Mektupta Osmanlı vatandaşlığına kabulünü istemekte, diğer Yahudilerin de Osmanlı vatandaşı olmalarını teşvik ettiğini belirtmektedir. Ayrıca üyesi olduğu *Poale Zion* örgütünün de yasak bir örgüt olmadığından, Osmanlı Devleti aleyhine çalışmadığını, bilakis Türkçe ve Türk hukuku öğrenmek için uğraştığını belirtmektedir. Fırsat verildiği takdirde Osmanlı Devleti için çalışacağını ifade etmektedir. Osmanlı vatandaşı olarak herhangi bir yanlışı var ise özür dilediğini eğer suçu olduğu kabul edilirse de cezasına razı olacağını yazmıştır. Ben Gurion ve arkadaşının Filistin'e giriş talebinin olumlu bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ben Gurion ve Ben Zvi'nin

58 İngilizlerin Filistin'i bırakmalarından sonra Arapların Filistin'den sürülmesi meselesinin planlı mı yoksa kendiliğinden mi olduğu halen tartışılan bir husustur. Kaynaklardan görüldüğü kadıyla Araplar yok farzedilerek Filistin'e göç gerçekleştirilmiştir. Yahudi liderlerine göre "Türklerin ve İngilizlerin idaresinde kalabilmiş bir toplum (Araplar) pekâlâ güçlü ve planlı bir Yahudi toplumunun da hâkimiyetinde yaşayabilirlerdi." Ben Gurion'a göre, "güç, saygıyı beraberinde getirir". Arapların kovulması ve dünya Yahudilerinin çağırılması planlanmış ve uygulanmıştır. Devlet kurulduktan sonraki gelişmelerde de görüldüğü gibi İsrail işgali devam etmiş ve genişleme politikaları devamlı olmuştur. İsrail'e yönelik her hareket misliyle cevaplandırılmıştır. Dışardan ya da içeriden gelişen her türlü olay İsrail'in çıkarına değerlendirilmiş ve genişleme sağlanmıştır.

59 Amerika'da iken Rusya doğumlu Paula Munweis ile 1917 yılında evlenmiş ve 3 çocuk sahibi olmuştur.

60 Yazılan mektubun İngilizce tercümesinin üzerinde bulunan tarih 5 Mart 1915'dir. Ancak New York'tan İstanbul'a gönderilen resmî belgenin üzerindeki tarih kaydı 12 Eylül 1916'dır. Bu da mektubun bekletildiğini ya da mektubun üzerine düşülen ilk tarihinin yanlış yazıldığını göstermektedir. Diğer taraftan bütün bu belgeler Berlin'deki Dışişleri Bakanlığı'na 4 Kasım 1916'da ulaşmıştır. Bu da Almanların Ben Gurion'un girişimlerinden ve Siyonist faaliyetlerden haberdar olduğunu belgelemektedir.

61 Amerika Birleşik Devletleri'nde Yahudiler zaman içinde yoğunlaşmış ve etkin lobiler oluşturarak Amerikan yönetimi üzerinde etkili olmuşlardır/olmaktadırlar. Amerikan yönetimi üzerinde lobilerin etkisi ve İsrail lobisiyle ilgili bkz: Tayyar Anı, *Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika*, MKM, Bursa 2009, ss.252-269.

Gos

Akademik
Bakış

189

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

31 Ağustos 1916 tarihli Genel Siyonist İlişkileri Merkezi'ne yazdıkları mektupta gelişmelerden haber vermektedir. Bu mektuplarında da aslında bir yanlış anlama sonucunda Filistin'den çıkarıldıklarını ve siyonizme halen nasıl yardımcı olmakta olduklarından bahsetmektedirler. Eğer Filistin'e dönmesi temin edilebilirse bunun Siyonizm için bir başarı olacağından bahsetmektedir.⁶²

Gerek Ben Gurion'un gerekse ikili için girişimde bulunan örgütlerin istedikleri başarıya ulaşamadıkları anlaşılmaktadır. Ancak Ben Gurion çalışmalarına durmadan devam ettiği New York'taki faaliyetlerinden anlaşılmaktadır. Ben Gurion New York'ta *He-Halutz* örgütünün öncülerinden olmuş ve Filistin'e Yahudi göçünü teşvik etmiştir. Bu arada Yahudiler İngiltere ile çıkar birliği için yoğun çalışma içindeydi. Nitekim İngiltere ile anlaşılması sonucunda Ben Gurion'un Filistin meselesiyle ilgili politikası değişmiştir.

Ben Gurion'un Siyonist Liderliği

Ben-Gurion hayatının çeşitli evrelerinde Yahudi meselesinin çözümü ile ilgili birbirinden farklı yaklaşımlar içinde bulunmuştur. Siyonizmin ve Siyonist hedeflerin en etkin liderlerinden birisidir. Gerçekten yapmış olduğu çalışmalar ve verdiği beyanatlarında Yahudi halkının korunması ve varlığının devamlı olması için var gücüyle çalıştığı görülmektedir. Nitekim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde durum ve şartlara göre fikirlerini ve eylemlerini değiştirebilmiştir. Çevresindekileri de kendi doğru bildikleri hususlarda ikna etmiş ve bütün çalışmalarını Yahudilik için yapmıştır.

Ben Gurion İsrail Devleti'nin kurulması sürecinde hizmetleri olan ve 1919 yılında kurulmuş *Sosyalist Siyonizm*⁶³ cemiyetinin önde gelen liderlerindedir. Ben Gurion derneklerde, cemiyetlerde ve partilerde aktif ve etkin görevler almıştır. *Sosyalist Siyonizm* örgütü İsrail Devleti'nin kurulmasıyla ilgili çalışma ve faaliyetlerde oldukça etkin olan *Dünya Siyonist Örgütü*'nün içinde hâkim duruma geçmiştir.

Görüş

Akademik
Bakış

190

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

62 New York'tan 12 Eylül 1916 tarihi itibarıyla İstanbul'daki Amerikan elçiliğinde görevli Abram I. Elkus'a mektup yazılmıştır. Ben-Gurion ile Ben Zvi'ye destek talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Gönderilen belgenin içinde Cemal Paşa'ya hitaben yazılmış Türkçe mektubun İngilizce olarak tercümesi bulunmaktadır. Mektup için bkz: Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14134, Türkei 195:K178006-178010.

63 *Achdut ha-Avodah* (İşçi Birliği) Ben Gurion tarafından 1920 tarihinde kurulmuştur. Ticari birlik – the *Histadrut* – Filistin'e Yahudilerin yerleşmesinde etkili olmuş bir örgüttür. 1930'lu yıllarda Gurion Zeev Jabotinsky'nin *Revisionists*'tine (Düzenleyiciler'e) karşı durmuştur. Bu grup Siyonist Hareket içindeki Sosyalistlerin genel yönelimine ve politikalarına karşıydılar. İşçi örgütleri Siyonist Teşkilatının ve Yahudi Ajansı'nın devamlılığı için Ben Gurion idaresinde birleşmişlerdir. Ben Gurion *Yishuv*'un 1935'den 1948'e kadar başkanlığını yapmıştır. 1939'da İngilizlerin meşhur *'White Paper'* olarak adlandırdıkları 'Yahudi göçmenlerinin Filistin'e göçünü kısıtlama ve sınırlandırma yapan politikalarını' şiddetle eleştirmiş ve karşı koymuştur. Bunun için Ben Gurion *"We must support the British in this war as if there was no White Paper and fight the White Paper as if there was no war"* (Bu savaşta İngilizleri Beyaz Sayfa (White Paper) yokmuş gibi desteklemeliyiz. Diğer taraftan Beyaz Sayfa'ya karşı da savaş yokmuş gibi mücadele yapmak zorundayız) demek suretiyle hem İngilizlere karşı savaşmış hem de göçün devamlı olması için her türlü çabadan geri durmamıştır.

İdealist bir Yahudi olan Ben-Gurion çalışmalarını ve hedefini Yahudi Devleti'nin kurulmasına adanmış ve gerekli her türlü adımları atmakta da tereddüt etmemiştir.⁶⁴ Nitekim İsrail bağımsızlık bildirisinde, yeni kurulan ülkenin vatandaşlarının "ırk, din, cinsiyet ayrımı yapılmadan eşit, sosyal ve siyasî haklara sahip olacağı" beyan edilmiştir. Bu beyanın aksine 1950'li yıllarda kurulduğu Filistin'de Araplara yönelik ırkî ve dinî kısıtlamaların sert bir şekilde uygulandığı görülmektedir.⁶⁵ İsrail Devleti'nin sınırları içinde yaşayan insanların ırk, din ve cinsiyet bakımından ayırım yapılmayacağı beyanatı ve vaatleri Batı dünyasınca kabul edilebilirliği ve ilan edilen Devletin hukukî meşruiyeti için söylenmiş olmalıdır.⁶⁶

Diğer taraftan kurulacak olan İsrail Devleti'yle ilgili düşünceleri de vardır. Bu devlet, Yahudileri korurken Yahudi olmayanlara modern dünya değerlerine göre farklı bir yapı arzedelebilecektir. Ben-Gurion, 1917 yılında Yahudilerin İngiliz Ordusuna katılmalarını istemekte ve bu konuda Yahudileri teşvik etmekteydi. İngilizler Yahudileri bir taraftan kullanmakta iken diğer taraftan Yahudilere verdiği sözlerin aleyhine olarak Yahudi göçünü engellemeye çalışmaktaydı. Bu sırada Ben Gurion ise, başta Avrupa Yahudileri olmak üzere pek çok yerden Yahudilerin yasal olmayan yollarla Filistin'e göç etmelerini teşvik edip gerekli çalışmaları sağlamaktaydı. Yahudi İşçi Federasyonu olan *Histadrut* (1920) ve Sosyalist Siyonist Hareketin silahlı gücü olan *Haganah* İsrail Devleti'ni kuran iki önemli örgüttür. Ben Gurion her iki örgütte de aktif olarak çalışan ve kurucu olan önemli bir liderdir.⁶⁷ Bu örgütler vasıtasıyla İngiltere Filistin'de sıkıştırılmış ve güvenlik bakımından pek çok zorluklarla karşı karşıya bırakılmıştır. Nitekim İngilizlerin 1947 yılındaki BM kararının alınmasına götüren süreci hızlandırmışlardır.⁶⁸

64 Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14132, Türkei 195:K177610-K177620.

65 Bu ve benzer konuları içeren İngiliz belgeleri için bkz: NA, FO 1018/1. Bu dosyanın yayınlanmış hali için bkz: Halil Erdemir, *Selected British Documents on Jewish Question in Palestine*, Manisa Ofset Basın Yayın Matbaacılık San. ve Tic., İzmir 2007, ss.6-84.

66 Ben-Gurion, hedeflediği Yahudi ülkesinde aslında temel itibarıyla diğer bazı devletlerde hedeflenen eşitlikten, adaletten, insanî değerlerden veya ortaya çıkarılacak mükemmel devletten söz etmemektedir. Burada sadece bir hedef belirlenmiştir. O da İsrail Devleti'nin kurulması için ne pahasına olursa olsun birlik ve beraberlik içinde Yahudi nüfusunun çoğaltılması ve bunların çalışarak kendi içinde ve bölgede etkin hale getirilmesidir. Bu suretle, Yahudilerin dolayısıyla kurdukları İsrail Devleti'nin bölgesinde saygı duyulan etkin bir 'otonom Yahudi özerk bölgesi' meydana getirilecekti. Bu otonom özerk yapı zamanla devlet haline dönüştürülecekti.

67 'Mapai, Rafai, ve National List' adlarıyla anılan toplam üç partide kurucu ya da yönetici olarak görevler almıştır. Ben Gurion İsrail'in ilk Başbakanı olarak 1948'den 1963 yılına kadar 1954-55 yıllarının haricinde kesintisiz görev yapmıştır. 14 Mayıs 1948'de Tel Aviv'de İsrail'in "devlet" olarak ilan edildiği bildirgeyi okuyan kişidir. 1948 yılında gerçekleşen Arap-Yahudi savaşında ülkesinin liderliğini yapmıştır. Liderlik özellikleri ve çalışkanlığıyla ün kazanmış ve *Knesset*'ten kendisine "Ulusun Atası" payesi vermiştir. Bu, Mustafa Kemaâl'e verilen "Atatürk" ünvanı ve soyadına benzer bir onurlandırmadır. Gerçekten yapmış olduğu çalışmalar ve ulusu için verdiği mücadeleler dikkate alındığında bu ünvanı hak eden bir siyasetçi ve devlet adamıdır.

68 Aljazeera Intl:*the Palestine Street* 14 Mayıs 2008; Tayyar An, *Yükselen Güç Türkiye-ABD İlişkileri ve Ortadoğu*, MKM, Bursa 2010, ss.21-24.

Gos

Akademik
Bakış

191

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

II. Dünya savadan galip devletler safında çıkmasına rağmen İngiltere ekonomik bakımdan zayıflamıştır. Sömürgeleriyle olan bağlantıları zayıflayan İngiltere, güçlükle karşılaştığı bölgelerden çekilmeye çalışmıştır. 1946-1947 yıllarını içeren süreçte Filistin meselesi artan Yahudi nüfusu ve nüfuzu İngiltere'yi zor durumda bırakmaya başlamıştır. Özellikle Amerika'da bulunan Yahudi örgütlerinin desteğiyle Amerika Birleşik Devletleri'nin Yahudileri desteklediği görülmektedir. İngiltere'nin çekilmesinden sonra ABD'nin nüfuzu bölgeye girmiştir.

Sonuç

Yahudi çiftliklerinin ve mahallelerinin güvenlik ihtiyaçlarıyla ilgilenmiş bu çalışmaları modern İsrail ordusunun temelini oluşturmuştur. Fikir ve düşüncelerini yerel ve uluslar arası mahiyette gerek gazeteler vasıtasıyla gerekse toplantılarda yayma imkânı bulmuş savunduğu Siyonizmi ve kendini tanıtmıştır. Siyonist faaliyetlerle ve örgütlerle bağlantısı nedeniyle yakalanma ve kısıtlanmalara maruz kalmıştır. Mümkün olan her yerde faaliyetlerine ve mücadelesine devam etmiş yer, zaman ve fırsatına göre Osmanlı yönetimini veya İngilizleri desteklemiştir. Yahudilerin İngilizlere destek vermesi için uğraşarak İngiltere'nin Siyonist hedefler için kullanılmasına çalışmıştır. İngiltere'nin Filistin bölgesinin mandateri olmasından sonra Yahudi göçünü daha organize bir mahiyette devam ettirmeye çalışmıştır.

Filistin tarih içinde pek çok kendisi için mücadele edilen bir toprak parçası olmuştur. Yahudiler için de önemli olan Kudüs ve çevresi Siyon olarak adlandırılmıştır. Siyon'un elde edilmesi için 19. yüzyılın son çeyreğinden 20. yüzyılın ortasına kadar Yahudiler büyük organize mücadeleler sergilemişlerdir. Osmanlı Devleti içinde çözülemeyen Siyon meselesi uluslararası bir mahiyete dönüştürülmüştür.

20. yüzyılın başında Filistin'e gelen David Ben Gurion Siyon için çalışan önemli bir Siyonisttir. 1917 yılına kadar Osmanlı Devleti'nde bir çözüm arayan ve bu fikrini kabul ettirmek için uğraşan Ben Gurion zamanın gereklerine uyarak Balfour Deklarasyonu'ndan sonra İngiltere'yi desteklemiştir. Filistin'in ancak devamlılığı sağlanmış bir Yahudi göçü ve toprakların Yahudilerce işlenmesiyle elde edilebileceğini savunmuştu. Başkanı olduğu ve yönetiminde bulunduğu örgüt ve derneklerle bu hedefini gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Sosyalist bir idealist olarak siyonizmi gerçekleştirmeye çalışırken 1933'den sonra gerçekçi bir yapıya bürünmüştür. Almanya'dan başlayarak Avrupa'ya yayılan Yahudi aleyhtarlığı ve katliamı Ben Gurion'un daha çok Yahudi göçünü gerçekleştirmek için mücadele etmesine neden olmuştur. Bunda hem Yahudileri zor şartlardan ve katliamdan kurtaracak ve aynı zamanda Filistin'deki Yahudi nüfusunu artırarak Filistin'i Yahudileştirecektir. İngilizlerin white paper (ak belge, beyaz sayfa) şeklinde ifadesini bulan politikalarına karşı mücadele etmiştir. Kendisinde yeterli gücü bulduğunu düşündüğü sırada, içten ve dıştan aldığı desteklerle 14 Mayıs 1948'de devletini ilan etmiştir. Ben Gurion idealleri için yaşamış ve çalışmış bir Yahudidir.

Görüş

Kaynaklar

- AHMAD Feroz, "The Late Ottoman Empire", ss.5-30, edited by Marian Kent, *the Great Powers and the End of the Ottoman Empire*, George Allen & Unwin, London, Boston, Sydney 1984.
- AHMAD Feroz, "The Special Relationship: the Committee of Union and Progress and the Ottoman-Jewish Political Elite 1908-1918" ss. 212-230 & notes, 332-5. in *Jews, Turks, Ottomans*, Avigdor Levy (ed.), Syracuse University Press, Syracuse, New York 2002.
- Aljazeera Intl: the Palestine Street 14 Mayıs 2008.
- ARI Tayyar, *Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika*, MKM, Bursa 2009.
- ARI Tayyar, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, MKM, Bursa 2008.
- ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, MKM, Bursa 2009.
- ARI Tayyar, *Yükselen Güç Türkiye-ABD İlişkileri ve Ortadoğu*, MKM, Bursa 2010.
- ARMAOĞLU Fahri, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1989.
- ARSLAN Ali, *Avrupa'dan Türkiye'ye İkinci Yahudi Göçü*, İstanbul: Truva Yayınları, İstanbul 2006.
- AYDEMİR Abdullah, *Tefsirde İsrailiyat*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.
- BENBASSA Esther, *Son Osmanlı Hahambaşısının Mektupları Alyans'tan Lozan'a*, (çev. İrfan Yalçın), Milliyet Yayınları, İstanbul 1998.
- BENBASSA Esther, *Un Grand Rabbin Sepharade en Politique 1892-1923*, Paris 1990.
- CHOURAQUI Andre, *Cent Ans D'histoire L'Alliance Israélite Universelle et la Renaissance Juive Contemporaine (1860-1960)*, Paris: Presses Universitaires de France, Paris 1965.
- DAVIS William Stearns, *A Short History of the Near East*, The Macmillan Company, New York 1923.
- ENGİN Vahidettin, II. Abdülhamid ve Dış Politika, Yeditepe, İstanbul 2005.
- ENGİN Vahidettin, *Pazarlık*, Yeditepe, İstanbul 2010.
- ERDEMİR Halil & ERDEMİR P. Hatice, "Kudüs'te Yahudi İsyanı ve Yahudiler", ss.117-136, *History Studies, Ortadoğu Özel Sayısı / Middle East Special Issue*, Samsun 2010.
- ERDEMİR Halil, "İkinci Meşrutiyet'in İlanı ve Uygulanmasında Nesim Masliah'ın Rolü" ss.321-328, 100.Yılında II. Meşrutiyet Gelenek ve Değişim Ekseninde Türk Modernleşmesi, Yayına Hazırlayanlar: Zekeriya Kurşun ve diğerleri, Marmara Üniversitesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul 2009.
- ERDEMİR Halil, *Manisa Yahudileri ve Dünyaya Açılmalarına Giriş*, Celal Bayar Üniversitesi Rektörlük Matbaası, Manisa 2009.
- ERDEMİR Halil, *Selected British Documents on Jewish Question in Palestine*, Manisa Ofset Basın Yayın Matbaacılık San. ve Tic., İzmir 2007
- ERDEMİR Halil, *Türkiye-İsrail İlişkileri*, Celal Bayar Üniversitesi Matbaası, Manisa 2007.
- FULTON L. Bruce, "France and the End of the Ottoman Empire". ss.141-171, George Allen & Unwin. edited by Marian Kent, *the Great Powers and the End of the Ottoman Empire*, London, Boston, Sydney 1984.
- GALANTE Avram, *Histoire Des Juifs De Turquie*, Vol.4, İsis Yayıncılık, İstanbul 1940.
- GRAVES Philip P., *İngilizler ve Türkler, Osmanlıdan Günümüze Türk-İngiliz İlişkileri (1700-1939)*,

gost

Akademik
Bakış

193

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011

- (gev. Yılmaz Tezkan), Birinci Baskı, 21 Yüzyıl Yayınları, Ankara 1999.
- HALE William, *Turkish Foreign Policy 1774-2000*, Frank Cass Publishers, London 2000.
<http://www.cnnturk.com/video/videogaleri/arsiv>, [25 Ekim 2008].
<http://www.mideastweb.org/palpop.htm> (erişim: 23 Nisan 2011).
<http://www.unu.edu/unupress/unupbooks/80859e/80859E05.htm> (erişim: 23 Nisan 2011).
- İNALCIK Halil, *The Middle East and the Balkans under the Ottoman Empire*, Indiana University Turkish Studies, Bloomington 1993.
- İSLAMOĞLU Mustafa, *Yahudileşme Temayülü*, Denge Yayınları, İstanbul 1995.
- KARAL Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*. V. Cilt, 4. Baskı, TTK Basımevi, Ankara 1983.
- KARPAT Kemal, *Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, İmge Kitabevi, İstanbul & Ankara 2001.
- KINROSS Lord, *The Ottoman Centuries the Rise and Fall of the Turkish Empire*, William Morrow and Company, New York 1977.
- KÖKNEL Özcan, *İnsanı Anlamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1986.
- LANDAU Jacob M., *Tekinalp Turkish Patriot 1883-1961*. Leiden 1984.
- LANDAU Jacob M., *Tekinalp, Bir Türk Yurtseveri (1883-1961)*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996.
- LEVEN N., *Cinquante ans D'histoire L'Alliance Israélite Universelle (1860-1910)*, Tome II, Paris: Librairie Félix Alcan, Paris 1920).
- LEWIS Bernard, *Ortadoğu*, (Tercüme eden Selen Y. Gökay) Arkadaş Yayınevi, Ankara 2009.
- LEWIS Bernard, *The Emergence of Modern Turkey*, Oxford University Press, London 1961.
- LOWENTHAL Marvin, *The Diaries of Theodor Herzl*, The Dial Press, New York 1956.
- MARDİN Şerif, *Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908*, İletişim, İstanbul 2005.
- MAX Beloff, *the Balance of Power*, McGill Press, Montreal University 1967.
- MILLER William, *The Ottoman Empire and Its Successors 1801-1927*, Cambridge University Press, Cambridge 1927.
- NA, FO 1018/1.
- ÖKE Mim Kemal, *Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar*, Çağ Yayınları, İstanbul 1991
- Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14132, Türkei 195:K177610-K177620.
- Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14134, Türkei 195:K178006-178010.
- Politisches Archiv des Auswärtiges Amt, R14134, Türkei 195:K179874.
- SHAW Stanford J. – SHAW Ezel Kural, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey. Volume II: Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey*. 1808-1975, Cambridge University Press, Cambridge 1977.
- SOYKAN Mehmet, *Cevat Rifat Atilhan'a Yahudiler Neden Saldırıyor?*, FTS Yayıncılık, İstanbul 2010.
- TANYU Hikmet, *Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler*, Yağmur Yayınevi, İstanbul 1976.
- www.palestineremembered.com/Acre/Famous-Zionist-Quotes/Story638.html (erişim: 15 Ekim 2008).

Gör

Akademik
Bakış

194

Cilt 4 Sayı 8
Yaz 2011